

STAROSTI PRIJAZNA MESTA IN OBČINE

MEDGENERACIJSKO SREDIŠČE V STAROSTI PRIJAZNEM KRAJU

Človeški razvoj vsake današnje občine in mesta je odvisen od tega, kako zna reševati vse tri ključne demografske naloge:

1. poskrbeti za oskrbo in nego svojih onemoglih starih, kronično bolnih in invalidnih krajanov,
2. omogočiti razmere za zdravo, aktivno in dostojanstveno staranje,
3. usposablјati vse generacije za lepše sožitje in sodelovanje.

Naloge, ki si jih zastavijo in jih izvajajo starosti prijazna mesta in občine, so konkretizacija teh treh področij. Pri izbiranju in načrtovanju najbolj smiselnih za njihov kraj jim pomaga svetovni nabor priporočenih dejavnosti na osmih področjih in uspešni primeri njim podobnih občin ali mest, odločilne pa so konkretne potrebe, možnosti in stališča domačih krajanov. To zadnje iščejo in zapisujejo člani krajevnega seniorskega odbora, nekatere občine pa so poskrbele tudi za poglobljeno znanstveno raziskavo o tem. Svoj krajevni razvojni program za področje kakovostnega staranja in krepitev solidarnega sožitja med generacijami uzakoni mestni ali občinski svet v 5-letni strategiji starosti prijazne občine ali mesta.

Ko je krajevna razvojna strategija za starosti prijazno občino ali mesto sprejeta, je odločilno vprašanje, **kako jo uresničiti v praksi**. To vprašanje je danes posebej živo, saj je v ljudeh zelo padlo zaupanje v politiko, zakone, upravo in uresničevanje razvojnih dokumentov. Kdo ali kaj je torej dovolj močna »lokomotiva«, ki zmore vleči uresničevanje sprejetega programa starosti prijazne občine ali mesta? Vse kaže, da je to krajevno medgeneracijsko središče. Inštitut Antona Trstenjaka je začel ta krajevni model za

kakovostno staranje in solidarno sožitje med generacijami razvijati leta 2002, že celo desetletje prej pa je razvijal in uvajal v praksi socialno mrežo medgeneracijskih programov, ki odgovarjajo na današnjo demografsko krizo. O krajevnem medgeneracijskem središču, njegovih programih in organizaciji smo v reviji *Kakovostna starost* in drugod že veliko pisali, zato bomo navedli le osnovna spoznanja o njem ter o tem, kako pomaga v praksi uresničiti strategijo starosti prijaznega mesta ali občine.

Krajevno medgeneracijsko središče skrbi, da v kraju uspešno delujejo programi, ki odgovarjajo na vse tri ključne demografske naloge, ki smo jih našteali v začetku tega članka. To je njegovo edino poslanstvo. Uspešno ga lahko uresničuje, ker »hodi uravnoteženo po dveh nogah«:

1. v kraju povezuje vse programe in dejavnosti, ki delujejo na področju oskrbe onemoglih, bolnih in invalidnih krajanov, na področju aktivnega, zdravega in dostojanstvenega staranja ter na področju vzgoje vseh generacij za solidarno sožitje med ljudmi;
 2. uvađa nove potrebne programe za ta tri področja.
- Utemeljimo najprej povezovalno nalogo medgeneracijskega središča.

V vsakem kraju delajo občina, ustanove, društva in posamezni ljudje veliko dobrega na vseh teh področjih. Odločilna pomanjkljivost je nepovezanost, nesodelovanje in neusklajenost med njimi. Ko pripravljajo 5-letno občinsko ali mestno strategijo starosti prijaznega kraja, naredijo nekateri obsežen popis vsega, kar se dela v kraju in pri tem zadovoljno ugotavljajo, češ, saj pri nas imamo in delamo že vse, kar je treba. Pri tem spregledajo, da nepovezanost in slabo sodelovanje med službami, strokami, upravo, politiko in nevladnimi organizacijami v veliki

meri izniči rezultate, nekatere nujne potrebe pa ostanejo neopažene. Ljudje so nezadovoljni, ker njihove potrebe niso zadovoljene.

Organizator mreže, ki vodi medgeneracijsko središče, je usposobljen predvsem za povezovanje vseh delujočih sil v kraju v sinergično celoto. Pri sodelovanju ljudje in ustanove doživijo, da bolje uspevajo in lažje delajo, da se med seboj bolje poznajo in dopolnjujejo, se drug od drugega veliko naučijo, da sami v sebi doživijo več zadovoljstva, v kraju pa večji ugled. Odločilno je torej spoznanje na temelju dobre izkušnje, da je sodelovanje možno, lepo in za vse koristno. Vsak od njih ostane samostojen, kakor je bil prej ali še bolj, obenem pa se okrog skupnega krajevnega medgeneracijskega središča povezujejo tako, da postajajo učenci in učitelji drug drugemu pri vseživljenjskem učenju sodelovanja, njihov kraj pa čedalje bolj prijazen starosti in vsem generacijam. To je prva velika dodana vrednost krajevnega medgeneracijskega središča.

Druga nujna naloga medgeneracijskega središča je uvajanje novih sodobnih programov za kakovostno staranje in sožitje v kraju. Druga nevarnost pri pripravi 5-letne strategije starosti prijaznega kraja je namreč pisanje »seznamov želja«. Zato EU zahteva pri projektih merljive kazalnike: kdo, kdaj, kako, s kakšnimi sredstvi, koliko ... bo naredil in kdo preveril kakovost narejenega. Izkušnja pa kaže, da kljub temu projekti ostajajo v praksi sorazmerno jalovi, večinoma umrejo po koncu EU financiranja, pa naj so bili še tako usmerjeni v trajnost.

Past za neuspeh na področju staranja in sožitja je tudi to, da tukaj »vsak vse ve«. Pri pogovoru o čiščenju odplak, urbanistični ureditvi ali o kandidaturi na evropske razpise občinski politiki, zaposleni v upravi, krajevni socialni, zdravstvu, šolstvu, kulturi, informatiki ali vodstva nevladnih organizacij in drugi aktivni ljudje v kraju računajo na specialna znanja strokovnjakov in služb za ta področja. Ko pa je govor o sodobnih vprašanjih staranja in sožitja, pripovedujejo svoje rešitve z

prepričanjem, da so najboljše ali edino možne, čeprav so tri desetletja za časom ali pa take, da še nikjer niso rešile tovrstnih nalog. Ta zmota je vzrok, da smo v Sloveniji zadnjih petnajst let naredili tolikšno število domov za stare ljudi po konceptu izpred treh desetletij in da zaostajamo četrto stoletja za evropskimi sosedi pri uvajanju sodobnih programov za krajevno oskrbo starih ljudi. Gerontološko-medgeneracijska stroka ima edini namen, da je dober servis sodobnega znanja pri uvajanju novih programov za vsa tri zgoraj navedena področja. Zato je dober organizator, ki vodi krajevno medgeneracijsko središče, lahko samo nekdo, ki dobro obvlada sodobna gerontološka in medgeneracijska spoznanja, in sicer tako teoretične odgovore na pereča vprašanja kot organiziranje in metodično uvajanje primernih programov v praksi. Zaradi našega zaostanka za evropskim razvojem mora medgeneracijsko središče vsako leto v svojem kraju uvesti za vsako od treh zgoraj navedenih ključnih demografskih področij en nov program.

Svetovna in mednarodne skupnost, kakršna je naša EU, lahko s svojo politiko usmerjajo globalni razvoj v reševanje demografske krize, ne morejo pa opraviti nalog, ki jih ima vsaka država sama. Našo še čakajo odločilni zakonodajni koraki, med drugim sprejem zakona o dolgotrajni oskrbi in usmeritev vzgojno-izobraževalnega sistema v krepitev medgeneracijske solidarnosti. Še tako dobra državna zakonodaja pa ne more uresničiti kakovostnega staranja in lepšega sožitja ljudem v njihovem kraju – to je naloga krajevnih skupnosti, občine ali mesta. Zato velja načelo: **misli globalno, ukrepaj lokalno**. Krajevno medgeneracijsko središče v starosti prijazni občini ali mestu je dobra možnost za uresničevanje svetovnega programa, ki odgovarja na največji svetovni problem 21. stoletja s konkretnimi ukrepi po meri potreb, zmožnosti in stališč ljudi v svoji krajevni skupnosti.

J. Ramovš